

Ing. Milan Mikuž:

Od Soče v območje Bogatina in Krna

Tudi ob Soči se Slovenca večkrat loti neutolažljivo hrepenenje po gorah. Zaostali ptič... bi tedaj rad poletel vsaj na Kanin, še rajši na orjake, ki v Trenti obkrožajo izvir Soče: na Triglav in na njegove dvorjane. Vrhovi bližje Gorici so mu prenizki, predomači. In vendar ima pred seboj — če stopi le do Sv. Lucije ob Soči kot izhodni železniški točki — na izbiro zanimivih vrhov, prav pripravnih za eno- ali dvodnevne pohode. V naravi nam je pač, da raje segamo po daljnem, najvišjem, a gremo mimo lepote, ki jih imamo prav pred seboj. Pomembni vrhovi se raztezajo od Kobarida pa tja do Podbrda in Idrije: Matajur, Krn, Škofiči, Rdeči Rob, Bogatin, Veliki vrh, Podrta gora, Škrbina, Vogel, Rodica, Porezen, Črni vrh... Vendar se je namerilo, da sem prvi poduk o planinarjenju prejel s hojo na — oddaljeno Golico.

Redko sem šel, mlad in živ, skozi vas, da bi se mi pogled kar sam ne naravnal proti Pečem. Njih bele skale v vročem juliju, v božičnem snegu v srebrni mesečini, so me privlačevale gor v planine. A kam in kako?

V tistih nepozabnih dijaških letih pred svetovno vojno je k sreči zaneslo med nas »Trentarja«, planinsko grčo, vedno mladega po energiji, ki ga je — dušnega pastirja v Trenti — poleg občanov poznala vsaka divja koza; saj jih je pustil lepo pri miru, čeravno je njegova noga stopila na prenekatero strmo stezico prepovedanega Zlatorogovega vrta. Premestili so ga v službo dol v dolino, tik pred Gorico. Ker pa planinec nikoli ne more pozabiti svojih planin, je na novem službenem mestu zavijal vsak prosti čas s prave poti. Ne sicer na »slabe«, pač pa med skale. On nas je vodil in učil..., on vrli Jos. Abram, prej v Trenti, zdaj v Pevmi.

V juliju leta 1924 zopet ni imel Trentar miru. Tožil je, da bi rad kam zlezel, da pa zaradi obilnih pisarij nima časa in da ima še drugih skrbi, ki so od »kraljestva na zemlji« itd. Konec koncev pa je le iztisnil nekaj dni, ki jih je potem smatral za svoje lastne. Ker je minila že prva polovica počitnic, sem tudi sam pohitel. Stopil sem do Trentarja, pa ga nisem našel doma. Zvečer pa me je že čakalo doma njegovo pisemce, sestavljeno skoraj v nekakih prostih verzih:

»Pojdmo, gotovo pojdmo — nad Bogatine... imam par lastnih dni. — Če bo kaj družbe — če bo lepo vreme. — Se še kaj pomenimo... — vdani Trentar.«

Iz Gorice nas je mimo zelene Soče, v globoko skalnato strugo utesnjene, popeljal vlak, od železniške postaje Sv. Lucije ob Soči do Tolmina pa županov rjavec. Ta priboljšek nam je uresničil moj oče,

ki je popolnoma pravilno — dasi neturist — doumel turistovsko mržnjo do trde ceste. Načrt pa smo imeli tak: proti tolminskemu Migavcu, Škrbinam, malo čez mejo v vas, na Bogatin, čez Prehodce, nazaj in čez planino Lašče na Krn. Načrt nam je pozneje spremenila višja sila — megla. Naša četa je štela z menoj vred pet ljudi: Trentarja, Jožeta in dva mladca, Darka in Žilka.

Do tolminskega mostu je naše okrogle nahrbtnike vlekel rjavec, odtlej pa smo krivili hrbte pod njimi sami. Žgoči izstrelki avgustovega solnca so nam izsilili prve vzdihе. V Žabčah, prvi vasi nad Tolminom na levem bregu Tolminke, nas je zato že mikalo gasiti žejo. Vendar smo šli mimo gostilne, ker nas nekoč prej ni hotela sprejeti, vseh premočenih, pod streho na seno. Planinec si zapomni take reči. Z oken so visele goste kite nagljev. Zadaј za njimi se nam je hihitala »čecha« (punca), kar je najbrž pomenilo toliko, kakor da nismo pri zdravi pameti, ko se gremo prostovoljno truditi v hribe.

Odkar smo popoldne zapustili Žabče pa daleč notri v dolino Zadlaščice do Perble, nas je vodila lepa, za razne — domoljubne potrebe zelo razširjena pot. Pod nami na levi nam je pela šumno pesem Zadlaščica, stisnjena med strme bregove, nad nami so molčali bukovi gozdovi, še višje rjavkastozelene senožeti. Najvišje gori pa se je že poslavljalo od Peči solnce. Tonilo je tam nekje za Kaninom, za tujimi gorami. Naši hrbti se teže še niso privadili, toda med pomenki smo le napredovali. Na takih samotnih potéh nam je Trentar pripovedoval o svojih Trentskih hribih, o tamošnjem narodu, o dogodivščinah divjih lovcev, še raje pa o neprekosljivih gorskih vodnikih. Mogoče je trenutna, divjezapuščena slika pokrajine vplivala na Trentarja, da se je živo spominjal svoje Trente. Mi pa bi poslušali kar naprej njegova jedrnata pripovedovanja, prepletena z zdravim humorjem, ki je dvigal razpoloženje, večkrat pa tudi morálo naše čete. Vseeno smo na skrivaj pogledovali, ali je Migavec še visoko nad nami. Pod južnimi skladi njegove obglavljene piramide, na planini Kalec (1484 m), smo se nameravali to noč utaboriti.

Pod večer smo prišli na desni breg Zadlaščice in obstali pri samotni hiši s številko 13. Malo smo si oddahnili. Iztresli smo pesek iz čevljev in nadaljevali pot po strmimi proti zadlaški šoli z napisom »scuola popolare«. Srečali smo ženico. Čudila se je, kaj stikamo po onih strmih potéh. Trentarja je spoznala, a le po glasu. Danes je bil drugače oblečen ko v dolini. Prebivalci Trente so svojega »Trentarja« spoznavali kar na kilometre daleč. Pod južnimi Hribarcami, blizu drugega Triglavskega jezera, sem bil nekoč priča, kako je trentski pastir nekoga klical. Na protiklic Trentarja, koga kliče in če ga pozna, je pastir — niti videli ga nismo v dalji — odvrnil: »Gospod...« Take sokolje oči imajo trentski pastirji.

Po treh urah hoje od vasi Žabč smo v prvem večernem mraku dospeli v vas Ravne (915 m). Čebrovčeva mati se je dala rada preprositi, da nam je pripravila nekaj tople večerje. Nepozaben prizor iz življenja planinca: večerjali smo med nahrbtniki, cepini in mladimi prašički, ki so tekali med hlevom in hišo, ne meneč se za to, da smo si izbrali tla za mizo. Ozadje te idilične slike je tvorila siva, značilna

južna plošča Škrbine. — V Ravnah se nismo mudili. Lepa domača hči Terezka nas je vodila izven vasice po senožeti navzgor tako dolgo, da nismo mogli več zgrešiti steze proti planini Kalcu. Ta pot po pokošeni senožeti, med dišečimi kopami sena, macesni in brezami, katerih debelca so se belila iz mraka, je bila mična in divna. Spredaj je hitela Terezka, komaj smo jo dohajali. Za vso to lepoto dneva in večera, zarje, zvezd in za mir, ki je tu pod stenami Škrbine kraljeval, smo čecho zavidali. Morda je čutila sama vse to le nejasno, zanj samo ob sebi umevno, in si je raje mislila: »Srečni vi dolinci, ki vam prodajajo ob sejmihi videmski botegarji židane rute!« Toda vem, da ji ne bo treba iti v dolino, pa bo ruto vseeno — prejela. Vas Ravne je visoko, nedotaknjeno gnezdo, čee so brhke, fantje pa postavni, prislovični Gorjani — vse drugo pride po naravi sami.

Sopihali smo dalje navzgor že v polsvitu. Videli smo še pred se, več pa ne. Trentar nas je zbudil iz večernega razpoloženja. Povedal nam je ono o Ribničanu, ki je sina budil: »Hej, vstani, sine! Saj je že jutro!« — »Oče, če je jutro, pa bo treba jesti.« — »Hentana, kako boš jedel, če je pa še tema!« — »Nu, oče, če je tema, pa še spimo!«

Na nebu smo opazili zemlji se bližajočega Marsa. Občudovali smo za trenutek njegov povečani sijaj, kar nam je ravno prav prišlo, da smo vsak zase skrili utrujenost in potrebo po oddihu. Moral pa je Mars Trentarja nekako začarati, kajti prekopicnil se je s steze, k sreči le na mehko senožet, nam vsem v velik smeh. »Srepote!« nas je ogodrnjal, nato pa se še sam nasmejal. — Krenili smo dalje po senožetni stezi. Nizko na jugu smo že opazili luči Tolmina, Gorice, celo Gradišča in Tržiča pri morju. Usmerili smo korake navzgor proti zapadu, skozi redek bukov gozd proti sedlu. Prižgali smo zdaj svetilke, ker smo venomer zadevali ob korenine: »Ana karenina en še ana karenina...« se je v domačem narečju hudoval nekdo. Glas spredaj pa je izmodroval: »Torej Ana Karenina v več izvodih!«

Še pol ure hoje po serpentinah iz vojnih let, nato planina Kalec med nekoliko višjim Hruškovcem na jugu in tolminskim Migavcem na severu. Bilo je že pol desetih ponoči, pastirji so ravno najslajše spali; zato je razumljivo, da smo komaj sklicali Čebrovca. Postregel nam je z mlekom in nam prepustil celó več pastirskih ležišč. Polegli smo in pospali kakor na povelje.

Trentarjeva budnica »narod vstani!« nas je ob prvem svitu vrgla pokoncu; v zgodnjem jutru smo krenili dalje. Družba se je razdelila. Trentar, Darko in Žilko so odšli naravnost navzgor na Migavec, mimo zijalke in dalje po njegovih širokih ter položnih in podornih podih vedno višje proti sedlu med Škrbino in Podrto goro. Tu je od davnih časov prehodno sedlo čez Škrbino na bohinjsko stran. Z Jožetom sva imela v načrtu, da dospeva tja »okoli ogla«, po drugi poti. Odhitela sva pod Migavcem po vzhodnem, drnastem pobočju med rušjem preko stopenj in polic, poševno tja proti gruščnati useki južno pod Škrbino. Mudilo se nama je; toda zadrževala nas je najbujnejša planinska flora in celi šopi krasnih očnic. Nikdo jih ni trgal v teh doslej še samotnejših pobočjih, v pravem skitem vrtu. Tako sva šele ob sedmih »naskočila« Škrbino. Z Jožetom sva hotela na vsak način preko

one velike južne plošče, ki je za ta vrh značilna in sem jo iz doline tolikokrat opazoval. Opazuj ta hrib od zapada, tako da gledaš v presek plošče, pa spoznaš, da je hrib sestavljen iz plošč, ki so od juga proti severu nagnjene za 40° proti sredini hriba. V tej sredini, v vrhu pa se plošče, vzporedno ena za drugo, povesejo na severno stran ter tvorijo lepo vidne, gotskim portalom enake oboke.

Večji del vsebine svojega nahrbtnika sem preložil v tovariševega in nato nahrbtnik skril med skale. Obula sva plezalnike — niso pa neobhodno potrebni — in se lotila raskave plošče, kjer stopinj prav za prav nisva rabila; saj naju je nosilo že samo trenje plezalnikov ob kamen. Držala sva se počti, ki se vleče preko vse 250 metrske višine plošče. Plošča je enakomerno ravna in nagnjena, pravcata okamenela senožet: tu in tam šop borne trave, sicer je popolnoma gola; vegetacija na njej ne more obstati, ker je preveč gladka in nerazčlenjena. Na koncu plošče zmanjka počti, prehod je mogoč na levo okoli nekoliko izpostavljenega nosu. Takoj za tem sledi skrotje in po lahkem terenu je pot ob zapadnem robu proti vrhu odprta. Ob tem robu je ves čas lep razgled na planoto, ki je podobna Hribarcam; le nižja je in bolj obrasla. Tam se je pomikal ostali del naše družbe.

Na vrh Škrbine sva stopila ob deseti uri. Odpre se diven razgled na dva različna svetova. Primorec tu najprej pozdravi »poglavarja družine«, očeta Triglava. Vidi pa le njegov vrh, a sluti tik pod njim naokrog še vso ostalo ogromnost grmade. Ves ta novi svet privlačuje južnjaka. Nasprotno zanima Gorenjca pogled na jug, ono, kar severnjaka od pamtiveka tajinstveno mika v solčno stran. Tu uzre dolino Soče, Goriško, Furlanijo, Tržaški zaliv, modri Jadran, tužno Istro.

Na vrhu se nisva dolgo mudila, ker naju je ob vznožju pod Škrbino še čakal nahrbtnik, od tam do Škrbinskega sedla pa plaz gruča in sipe. Posnel sem še nekaj slik; medtem pa je zmanjkalo Jožeta, kakor da se je udril v zemljo. Že sem planil na rob vrha, pogledat, ali ni kam padel, ko sem zapazil na Škrbinskem sedlu Trentarja, ki je dajal nekaka znamenja in nekaj klical. Radi velike razdalje klicev nisem razumel; iz znamenj sem sklepal, naj grem kar po zapadnem robu proti prelazu in ne po sedanji južni poti pod Škrbinski vrh. Po tem grebenu je moral torej izginiti Jože. Bil sem zanj v skrbi, zato sem kar zletel po prodnatem svetu kakih 200 m nizdol, dokler me ni zaustavilo več kočljivih mest. Nahrbtnik sem spustil z vrvjo preko močno nagnjenih, gladkih, 3—4 m širokih plošč v grebenu. Termoski pa se je bolj mudilo: zmuznila se mi je iz nahrbtnika in zropotala v globino 20 metrov, a se ni razbila. Padeč ni bil komisijsko ugotovljen, sicer bi delal tovarni dobro reklamo. — Za nahrbtnikom — hitrosti padca steklenice se raje nisem poslužil — sem se spustil sam čez plošče. Legel sem kakor pred maharadžem na trebuh, porabil trenje obleke in dlani, da sem oprezno drsel vedno nižje po plošči, loveč se s čevlji na počeznih špranjah. Po tej pleži s trebuhom za kruhom... (v nahrbtniku pod skalami!) je sledilo nekaj poličk, nato je bilo treba okoli raztrgane grebenske čeri, po južni strani okoli 5 m visokega zoba, še sto metrov grebena in stal sem na prelazu pri ostali družbi. Jožeta še vedno nisem videl nikjer. Kar bal sem se vprašati,

kje je. Uganili so mojo skrb in mi povedali, da sta Jože in Žilko zletela nad Škrbino po — zaostali nahrbtnih. »Tako!« Res, bil sem prej v skrbeh, zdaj pa hud.

Tako smo bili zbrani na prelazu, preko katerega hodi Tolminec k Bohinju v posete, če mu je iz kakih razlogov ta strma steza ljubša od železne ceste v dolino. Ako se mu bolj mudi in ima, vračajoč se, s seboj četveronožce, si bo izbral pripravnejši prehod preko Globokega, dobri poltretji km zračne črte vzhodnejše. Do njega vodi iz Soške doline lepša pot, mimo planin Lom, Kuk in Razor; tudi sestop proti bohinjski strani je krajši.

Tod teče torej ona nevidna ograja, ki so nam jo postavili. Planinec-sorojak od te ali one strani to težko občuti. Prekrasna skupina naših planin je na dvoje razsekana. Kamorkoli jo ubereš v hribe, od savske ali soške strani, povsod naletiš na to nevidno steno, pred katero se moraš ustaviti. — Na tem mestu smo posedli za opoldanski odmor. Razpeti šotor nas je varoval hude pripeke. V njega senci smo v duhu uživali tudi sladkost svobode.

V prvi popoldanski uri smo zavili čez sedlo navzdol na sever, na levo pod Podrto goro (2050 m) proti planini Govnjač, tako da smo pustili Mokri vrh (1849 m) na desni. Trentar, Žilko in jaz smo hodili med ruševjem po nekaki stezi, ki nas je kmalu privedla na širšo pot, ostalo še iz svetovne vojne. Jože in Darko sta pospešila korake in dosegla prej planino. Videli smo še, kako hitita proti kočam in nato skozi planino. Hotela sta nas, kakor smo pozneje ugotovili, postaviti pred »izvršeno dejstvo«, da gresta naprej do Triglavskih jezer; če hočemo, naj pridemo za njima. Ker pa se je že bližal večer in pot do jezer ni bila v našem načrtu, smo ostali trije odšli do bližnje planine Na Kraju. In ni bilo napačno. Čudil sem se, da so Trentarja tudi tu poznali. Tako je bilo vprašanje prenočišča in drugih potreb zopet gladko rešeno. Tega leta (1924) tam še ni bila postavljena Bogatinska koča; stala so le močno zidana poslopja, lope in velika skladišča nekdanje avstrijske vojaške uprave za potrebe soške fronte. Šest let po svetovni vojni so bila ta poslopja, pravcate kule, še vedno jako pripravna za preureditev v veliko planinsko ali smučarsko kočo. Ugibali smo, zakaj SPD tega ni storilo. Prišli smo do zaključka, da je njegovega gospodarja gotovo kak čevelj žulil... Pod streho predhodnice Bogatinove koče, v prvem nadstropju nad živino, smo polegli. Kravam so zamašili zvonce, da bi nas ne budili. Toda ni bilo niti potrebno, preveč so bile tega dne zrahljane naše kosti.

Če je noč ublažila čezdnevno napetost ozračja, ga oprala in umirila, nas naslednji dan zbudi krasno jutro, da se še v teh nepesniških časih nismo mogli ubraniti občudovanja. Tako je bilo naše drugo jutro v planini Na Kraju. Blestelo je, kakor da ga je hotela narava nam v spomin še bolj poudariti. Šele ob sedmih smo odrinili dalje navzgor proti zapadu in jugozapadu, po lepi, še dobro ohranjeni poti, po kateri so v letih 1915—1918 trume korakale mimo, a se niso več vračale... Pot se polagoma dviguje; kmalu smo bili na Bogatinski prevali. Odtod smo se vzpeli jugovzhodno po grebenu vedno višje na Mali in nato na Veliki Bogatin (2008 m). Krog našega pohoda se je

sedaj pričel kriviti izhodiščni točki nasproti. Na vrhu smo izpod šotora v popolni tišini opazovali vsenaokrog prekrasni božji svet. Toplo predpoldansko solnce je obsevalo Triglav in celo njegovo družino od zapada pa do vzhoda. Na jugozapadu se nam je zapičil pogled v divje razrito pečevje in v pode, na obsežni svet med nami in Krnom, Šmohorjem in Rdečim Robom. Na jugovzhodu se je med Tolminskim predgorjem in dalje prav do izliva v morje svetlikal srebrni trak Soče. Na vzhodu se je v slepeči luči v skoro ravni črti skrivala eden za drugim vrsta znanih mejnih vrhov tja do Črne Prsti. Prav blizu pod nami na južnem obronku je čepela planina Na Prodih in Lašče, naša cilja ob povratku. Zato se nam ni prav nikamor mudilo, celó na naša pobegla tovariša smo pozabili.

Nismo se še dodobra razgledali, ko smo začuli oddaljeno vriskanje. Tako vriska edino naš Jože (tedaj še nismo bili, kar se tiče vriskanja, tako disciplinirani kakor dandanes!), kadar hoče brezžično z nami vzpostaviti zvezo. Vriskalni organ se mu je ukrivil v pravcat ležeč vprašaj in učinek je bil ta, da smo ga slišali milje daleč. Videli smo pod seboj, kako se od planine Na Kraju urno pomikata dve črni piki. Torej vendar! Potepa sta se vračala. Nekoliko sta se napojila in oprala pri zapuščenem vojaškem koritu ob cesti — bila sta gotovo žejna od »naporne« potí do jezer in nazaj — in čez dobro uro sta se pojavila pri nas na vrhu. Nekaj časa smo se molče pogledovali, potem smo se še nadalje zleknili na prijaznem vrhu in v popolni tišini zedinjeno zadremali.

V tem času pa so se nam nad širokim ognjiščem razbeljenih in mesečnogolih Krnskih Podov ravno za kosilo skuhalí ogromni beli oblaki, ki so bolj in bolj zakrivali vse južno obzorje. Še malo in ves jug nam je izginil izpred oči. Tudi nas so že začele obsmukati megle. Plazile so se po južnem pobočju do vrha, na vrhu pa jih je sever zavračal nazaj. Zaskrbelo nas je: megla ni nikoli kaj prida. Urno smo se vzdignili in se vrnili po grebenih navzdol na Bogatinsko prevalo, odtod pa krenili na jugozapad proti Prehodcem. Iz prej krasnega solnčnega dne smo se potopili v gosto, sivo meglo. Prestopili smo državno mejo. Šele po zamudnem iskanju steze na neznanem terenu in po prav nič željenih ovinkih smo nižje doli dospeli na širšo pot. In kakor neredko v megli, je kazal kompas navidezno smer, ki se nam je zdela nemogoča. Zbegal nas je, celo Trentar — »srepota!« — je zmajeval z glavo in udarjal s cepinom ob tla. Toda vraga, kompas ne laže, ako se od poldne sem zemeljska os ni spremenila. Markacije so bile v tem terenu zelo pomanjkljive (sedaj vidim rajši, da jih ni!) ali pa jih sploh ni bilo. Naša pot je pač vedla po zapuščenih stezah, že prej malo posečanih, sedaj pa še odsekanih od skupnega ožilja, izven katerega za mejo ne pólje več živahni tok planinske krvi. Računali smo po svoje: »Če gremo proti jugu skozi Prehodce na Prode, mora pot v serpentinah padati.« Naša pa se je dvigala; iz tega smo sklepali, da nas privede kam visoko gori za Krn, na divje in zapuščene pode, kjer bi nam nepripravljen bivak ne prijal.

B i v a k mi je vedno pomenil neko posebnost. Prostovoljno ali ne: neposredno sem mogel in razločno prisluhniti utripu narave. Saj

Foto dr. A. Brilej

Planina na Kraju

smo si že kot otroci želeli posedeti ob indijanskem ognju in šotoru. Seveda, taborjenje ni vedno idilično. Lahko nam pokaže trdo, neprijazno stran narave, vedno pa nas obogati z novim doživetjem in izkustvom. Spomni se na brezkraino čakanje zore v hudem dežju ali na nočno prezebanje sredi prepadne stene, na trde postelje kraj pota pod rušjem — kljub temu si dobro spal do visokega solnca! In končno?!

*Foto ing.
M. Mikuž*

Krnsko jezero s Krnom v ozadju

Ali si že taboril vrh grebena na zeleno postlani postelji, toda v neizvestnosti, da li si še na — domači ali morda že na tuji zemlji? V neprijetnem položaju tihotapca? Nanese tudi slučaj, da moraš še visoko pod vrhovi v vsej naglici razpeti šotor, ga prisloniti k prvi bližnji zaklonski skali in med neprestanim prelivanjem slepečih bliskov, med grozotnimi treski strel prečuti težke, neskončno hude ure. Koliko nasprotje pa je počivanje na mehki, zeleni preprogi planinske jase, obkrožene s temnimi obrisi sten pod toplim zvezdnatim nebom! Vsi ti najneposrednejši stiki z naravo zarišejo v nas globoke, nepozabne vtise. Spoznamo

vso svojo neznatnost, izmerimo svoje majcene moči, z voljo pa — s to čudovito, neotipljivo silo — se krepimo, jačamo. Iz omotičnega tempa dolinskega življenja poromajo naše misli kaj rade na zelene oaze takih svetlih planinskih spominov.

Če pa moremo, kar priznajmo, se vseeno raje izognemo prezebanju, mokroti in drugim nevšečnostim pod milim neбом ter dajemo prednost odpočitku pod streho kože ali vsaj senika. Zato sem predlagal umik na sever in severozapad, kjer mora nekje, uro ali dve hoda, biti planina Duplje. Bližal se je že večer, ko smo dospeli tja. Imeli smo še časa, da smo odhiteli po lepi poti dalje na jug proti Krnskemu jezeru. V topli jezerski vodi smo se okopali; na globoko si nismo upali, ker se je že močno stemnilo. Potem smo odšli počasi ob vzhodnem bregu jezera in čez snežišče navzgor na ljubko planoto Krnske planine Na Polju (1530 m). Hude popoldanske megle so se razkadile, milijon zvezd se je zrcalilo v temnem jezeru. In še enkrat nam je bil Trentar vodnik in posrednik. Iz sirarne je priklical oskrbnika, orjaškega Janeza, ki sta si bila z njim stara planinska znanca. Spal je že Janez, a Trentarjev magični glas je takoj prepoznal. Podpihal je iz žerjavice ogenj in nam postregel s toplim mlekom in — polento. Tedaj je padlo nad nas spoznanje! Zavedli smo se, da smo zopet tostran meje na Primorskem: zjutraj onstran pod Bogatinom žganci, tu pa polenta!

Krnsko planino Na Polju obdajajo Krn (2245 m), Šmohor (1931 m), Lemež (2041 m), le proti severu je odprta; kakih 130 m nad jezerom leži južno. Dokler te kakor na rob kotla ne zanese pot na enega izmed teh vrhov, ne moreš uzreti planine in jezera. Jezero je samo zase zamaknjeno, a prav tako prikupno. Zvečer, ko prasketajo po kuhinjah ognji, okrog staj pa pozvanjajo zvonci in migljajo v topli jesenski noči z neba tisoči zvezd, tedaj je na klopi pred pastirsko kočo v popolni sproščenosti nepozabno prijetno.

Drugo jutro je solnce šele ob šestih pokukalo v kotlinico Na Polju, ko smo se odpravili v južni smeri proti Krnu; čez grušč in razrito skalovje najprej na sedlo, nato na sam vrh Krna. Krn je iz leta 1915—1918 in nato 1923 vsakemu dovolj znan. Strele so (1923) na njegovem vrhu razdejale spomenik padlim italijanskim vojakom; narod pod Krnom pa je zaradi tega učakal težke dni. — S Krna je edinstven razgled na Soško dolino, daleč na zapad in jug; proti jugu nima po višini tekmeča. V lepih jesenskih dnevih je s prostim očesom opaziti Istro, dim parobrodov v Tržaškem zalivu in onkraj lagun celó serenissimo Venezia. Ob njegovem vznožju pa priskaklja sem izza znanega Kobarida in divne Trente »bistra hči planin« Soča, obkroži grič, kjer pri Sv. Lovrencu sniva večni sen naš Gregorčič, in hiti proti Tolminu. Za njim se kmalu zavije zopet med strme, skalnate bregove, tako da jo opazimo šele v Goriški ravnini in ob izlivu v morje. Ako še nisi videl te planinske reke, je vredno, da si jo ogledaš od izvira v Trenti pa do izliva v morje. Narod ob njej govori isti jezik kakor ti ob Savi, Dravi in Muri.

S sestopom s Krna smo se poslavljali od planinskega raja. Odtod je peljala naša pot do Botožnice (2077 m), po grebenih, spremenje-

nih v svetovni vojni v neštete kamenite stopnice, balkone in zaklone, nato pa po pustem in hudo razgretim grušču Lužnice proti Peskom in Škofičem. Na teh od vojne onekaženih čerih so stale v tem času še cele skladovnice granat, šrapnelov, rumenkastih eksplozivov, nabojev in bodeče žice. Sami sledovi krize razuma! Trentar je lezel proti prvemu, majhnemu Krnskemu jezeru, ki leži vzhodno od Krna; tam nas je čakal, da se vrnemo s Škofiča. Nič več ni korakal živahno, mogoče ga je tlačila pripeka, mogoče povratak, mogoče misli...

Tudi ta zadnji dan smo hoteli čimbolj izrabiti in preiskati kraje za Škofiči, ki so malo obiskani. Škofiči (2033 m) so raztrgan, visok hrbet, ki se vleče od zapada proti vzhodu. Za njim je visoka planota, po svoji goloti enaka Hribaricam. V vojnem času so bila tu prva skladišča avstrijske vojske, tik za prvo bojno črto. Ogledali smo si tam spomenik, postavljen iz samega dolgega časa in brezdelja. Radi bi zlezli s Škofičev naravnost navzdol k malemu Krnskemu jezeru, toda brez vrvi si čez strme žlebove in, kolikor smo opazili, tudi manjše skoke nismo upali. Morali smo po istih stopinjah nazaj v razbeljeno dolino pod Peski, kjer smo se sešli s Trentarjem. Privoščil si je opoldanski počitek v senci kraj malega jezera, pridno je vlekel iz trentske čedrice in filozofiral.

Malo od roba jezera proti jugu je v strm prepad zarezana zaseka. Skozi njo smo nizko pod seboj, kakor na dlani, videli vas Krn sredi zelenih njiv in sadnega drevja. Dalje pa so nam pogled zagrnili oblaki. Visoke pregraje gorskih hrbtov jih ne puste vselej čez mejo; zato se kopičijo, vrtinčijo okoli vrhov, kakor smo včeraj ob blizu videli, in silijo primorani nazaj na jug. Poti pa nismo več zgrešili; saj smo obhodili planino Lašče malone v celem krogu. Morala se je vdati.

V poldrugi uri smo dosegli vrh Rdečega Roba (1916 m). Kakor Krn po svoji obliki, Peski po svoji slepeči beloti, tako je tudi Rdeči Rob že iz daljine opazen zaradi svojega rdečega škriljevca. Na južni strani je zelo strm in preprežen z zelenimi policami, pravo zatočišče divjim kozam. Na severu pa je položen in preko njega smo odhiteli na zgornjo in spodnjo planino Lašče. Kakor Krnska, je tudi ta planina odročna, skrita in sameva tiho sredi slikovite, malo znane gorske pokrajine. Svet pada odtod strmo v Pologarsko dolino. Na njenem koncu proti severu smo opazili serpentine, ki smo se jim včeraj tako neslavno umaknili. Ko se svet onstran doline zopet pōžene kvišku, dela Laščam družbo planina Dobrenjšica. Kadar zalovi zrak, začuje laščenski pastirčasih glasove dobrenjskega, ki kliče za izgubljeno živino, ob času pa ubrano brnenje tolminskih zvonov. Na vsak zvok prisluhne pastir. Saj so mu tu gori ti glasovi po cele mesece edina vez z dolinskim svetom. Samoten je ta gorski kot, vzhodno od Krna. Divje razrīt je, vendar lep in čaka, da tudi v teh stenah zapeketajo kladiva.

Do mraka smo dospeli v Pologarsko dolino. Potem smo usmerili korake ob šumeči Tolminki proti jugu in se izgubili v temni noči.

* * *

Naslednja leta naša planinska četa ni več hodila po teh planinah. Pridružujemo se izletom bratov tostran meje.

V snegu skozi Travnikovo grapo in Hudičev žleb v Prisojniku

Že dolgo hodim po Planici, vedno bolj mi je všeč, v njenih strmih stenah najdem vedno več nerešenih vprašanj.

I. Travnikova grapa! Stal sem na strmini snega ob vznožju raza, ki se požene navzgor na mogočni Travnik. Treba je bilo priti v grapo plaz, ki se je bleščala pod menoj vsa zglajena. Le skozi strugo sem mogel priti preko poleti neprehodnega skoka na dnu še nepreplezane Travnikove grape. Kako velika votlina je v tem skoku poleti! Danes pa sem jo gledal strmo, skoraj prevesno, zasneženo in zaplaženo. Od leve in desne je bila poč med snegom in preperelo rdečo skalo; le struga plaz je segala preko skoka. Tja sem vsekaval stopinje v led, ki je ostro odletaval na vse strani. Prišel sem na vrh; že sem se oprijel vrhnih skal, kar mi pod nogami zmanjka podlage: predolgo sem stal na snegu, le tenka plast je pokrivala krajno poč! Bliskoma sem zasekal cepin in se obdržal, da nisem padel v vmesno poč, kakih 10 m globoko. Neprijetna temnica bi mi bila in ledenica obenem. Prav tako neprijetno bi bilo, zdrčati navzdol po ledeni riži. Ko sem se obdržal, sem naglo prestopil v skalo in se dvignil nad preveso.

Grapa dalje je položna. Brez večjih težav sem prišel pod stenico; ta je bila zasnežena, torej ne preveč navpična. Odvezal sem si dereze, da sem v okovankah laglje iskal stopov ob pičlih in zmrzlih oprimkih. Dvigal sem se naglo; saj ni bilo prijetno, z rokami dolgo otipavati ledene skale. Prišel sem na vrh in skozi vodoraven žleb zopet v sneženo grapo. Nič nevarnega ni dalje po grapi, v kateri je bil sneg prav toliko trd, da dobro in sigurno režejo dereze in seka cepin. Prišel sem do prilike, ki se mi je nudila za izhod. Pa zakaj? Saj danes ni bilo še nič posebnega: ono na vstopu in stenica v grapi — kaj to! Spočit sem bil, dobre volje in hotelo se mi je česa »boljšega«. Desno navzgor je peljala zasnežena polica prav na Travnikov severni raz — da bi se umaknil iz grape? Ne. Glej, tam sredi police navzgor je bil kakor odcepljen strm, zasnežen kamin, skozi njega bi se dalo poceni priti na vrh Travnika.

Mene pa je zanimal le zgornji del grape; saj se nazaj in po polici ven še vedno lahko umaknem, če bo sila. Kmalu pa mi je bilo žal, zakaj nisem sprejel poličine ponudbe. Bil sem pod izrazitimi stolpi na zgornjem delu grape. Strmi so in pognani proti nebu, da so goli in sivi brez snega leto in zimo. Nikamor me ni preveč mikalo, le navzdol so se mi ozirale oči — malo je poguma za težke stvari, če so lažje mogoče. Kamin in žleb navzgor sta se mi zdela nemogoča — kar naravnost na greben sta se pognala: ozek kamin na desni, a moker žleb, poln skokov in preves, na levi! Uzrl sem še eno možnost: na levo preko zasneženih, ne preveč strmih skal ob stiku grebenskih navpičnih plasti in sloja v steni.

Pa sem si izbral najtežje in najnevarnejše obenem: vso pot do grebena nisem stal na varni stopinji. Kako mi je odleglo, kadar sem od časa do časa stopil iz globokega in mokrega snega na skalo! Ljubeče in rešilno sem se prijel za vsako bilko sigurnosti. Prav ko sem se tako odpočival, si umirjal srce ter z dvomom gledal navzgor — navzdol je bilo nemogoče, previsoko sem že bil na ploščah police — mi je tam v zelenju pod Poncami zapela prva kukavica — še precej let sem naštel. Kar pogumno in sigurno dalje!

Iskal sem vseskozi počivališč in varovališč. Pa sem vedno bolj lezel v zagato. Kako mi je bilo žal, da se nisem odločil za desni izhod na Travniki! — Da, preleško mi je bilo, sedaj pa komaj zmagujem! Sneg se je udiral, vedno sem naletel na ledeno podlago; kam bi le dal svojo težo, da bi bil podoben muhi ali pajku? Hitel bi rad, da bi prej prišel ven iz te police, do zgornjih skal; a kje hiteti v takem snegu! Na desni so bile gladke stene; njih se nisem mogel poslužiti, a počutil sem se bolj varnega ob njih.

Ob prvi priliki sem prestopil s police navzgor v razčlenjeno skalo. Dereze sem si s težavo odvezal na majhnem stojišču. Miru pa si nisem dal, hitel sem ves srečen, da sem na trdnem svetu. Razčlenbe so vodile nazaj proti desni, nazaj na gladke plošče nad polico; kako rad bi šel naravnost navzgor, saj je bil greben že prav blizu! Ali kaj more ubogi človek proti naravi? Ni mi drugega kazalo, nego izpostavljena prečnica na desno, ven; tam sem slutil žleb, ki bi me pripeljal na greben. Kako dolgo sem neučakan otipaval prijeme in zasnežene stope proti desni, ne vem; menim, da silno dolgo, ker je bilo v meni veliko neučakanosti, kdaj pridem v žleb. Pa še izmučen sem bil in vedel sem, da je pod menoj gladka — polica in grapa... Premagal sem strah in prečnico, čeprav me je grdo zeblo v roke, ko sem se ukopal v sneg žleba. Še derez nisem nataknil; sekal sem stopinje in ob levi stenici napredoval navzgor. Kmalu sem se boril z lahko grebensko streho.

Navzdol sem prešerno pogledal — samo zrak je bil... Globoko doli belina grape, tam preko pa zelenje moje drage Planice! Ljube so mi zmage povsod; ta zmaga v Planici skozi Travnikovo grapo pa mi je ena najdražjih. Zakaj, vsako delo se ceni predvsem glede na njegovo razmerje do človeka: Planica pa je meni mnogo, mnogo.

II. Hudičev žleb v Prisojniku! Iznad koč v Gozdu se tam pri serpentinah nad Suho Pišnico dviga navzgor v modrino neba ciklop Prisojnik. Mikavna je gora poleti, nezavzeta v zimi. Prav izrazito pada s serpentin alpinistu v oči severni steber v gori ali Hudičev steber; tesno ob njegovi levi strani pa se riše pokončna, vedno s snegom napolnjena, tesna Hudičeva grapa. Požene se navzgor takoj iznad snega, izpod katerega se spušča navzdol lep, tanek Prisojnikov slap.

Na snegu sem obstal z vprašanjem, ali sem prišel še pravočasno. Pozno je že bilo v pomladi, prav zadnji pomladanski dan v letu 1936. Ali so še skoki zasneženi, ali so se plasti snega že odločile od sten in so tam skozi grapo nastala že neprehodna mesta?

Poskusimo! Sneg je bil trd in že od solnca izlizan. V vpadnici stebra sem stopil v plaznico; pogled mi je splaval strmo navzgor: povsod samo mejne, mokre, gladke stene, posredi navzgor pa gladko izgledena plaznica.

*Foto
Pavlin,
Jesenice*

Hudičev žleb in Hudičev stolp v Prisojniku

..... 9.7.1936: Baebler Lev in Župančič Uroš; ↔ 21.6.1936: Župančič Uroš sam

Že ob vstopu v žleb sem spoznal, da bi ne bilo dobro čakati še teden dni; čakati bi moral potem še celo leto. Že so zijale v strmini poletnega prevesnega skoka široke pokline v strmini snega. Zastrug je bil globok, preko njega ni bilo razpoke, a bil je prilično strm.

Cepin je sekal in dobro sem se vznožil ob brizgih snega v rani jutranji uri. Delo mi je pregnalo spanec in darovalo veselje do oprave.

vila. Šele toliko se je zdanilo, da so ugasnile prve zvezde, na Koroškem pa je nebo rdelo. Videl si še zvezde, če si pogledal skozi žleb navzgor v modrino neba, ki se je tesno oklepala skalnih grebenov in zgoraj v prav ozkem pasu snega v žlebu. Vse je bilo mirno; doli niže je pel ojačeno pesem slap, žuborenje Pišnice mu je pojačevalo pesem jutra. Veter ni šelestel skozi les — le sem in tja je vzdih človeka pretrgal jutranjo tišino ali pa je ostrina cepina in derez udarila na kamen v ledu. Prijeten hlad mi je hladil delovne roke in čelo, z mejne stene se je prašil hladen dež. Toplina je delovala na sneg gori više v skalah, da se je topil in me mestona še preveč močil zdaj z ene, zdaj z druge strani. Umakniti se v tem žlebu ni nikamor; preveč ozek je; iskati zavetja ni mogoče ne na levi ne na desni.

Samoten sem bil v tem krasnem koščku gorskega sveta. Nihče še ni tod okoli užival te divje krasote; bil sem prvi in edini. Votlina na desni strani je bila temna in mokra; močil jo je slap, ki je padal preko leve stene. Ni bilo prilike, da bi si iskal strehe — naglo naprej! Prišel sem v najožji del žleba. Strmo se dvigne skok, prevesno — po strugi ni mogoče priti preko. Leva stran snega se stika s krušljivo skalo preveč tvegano; zato sem se iz struge umaknil na desno za korak v krajno poč desne skale. Gvozdil sem se navzgor; a komaj pogledam preko skoka, bi se najraje spustil, da bi se skril temu, kar sem zagledal. Res, posrečilo se mi je, da sem se malo sklonil, siloma sem skrivil hrbet, glavo pa stisnil v poč med snegom in skalo. Pa zdaj! Najprej je malo šumelo levo po strugi, potem je narahlo začelo padati tudi na moj nahrbnik in hrbet ter vrat. Dobro, da sem bil zagvozdlen! Nekajkrat je votlo udarilo trdo po rebrih, še nekaj časa, potem je vse utihnilo. Oddahnil sem si. Ko sem se dvignil in s strahom pogledal navzgor, če še kaj grozi, sem občutil, da se je precej povečala teža na hrbtu; kmalu sem jo odvrigel, mokro, mrzlo, nepotrebno.

Na poti — lahki — dalje nisem imel več miru; saj se je že solnce uprlo gori v grebene! Veljala je pač tudi Hanzova beseda, ki mi je pravil, da tu skozi vedno frči, ponoči in podnevi. On bi baje ne šel tu skozi brez varnostne čelade. Kamenje in plaziči so se vedno češče pojavljali — kako se boš branil v ozkem žlebu? Videl sem kamenje, ki leti proti meni, po povsem nepravilnih kotih — umikati se ne izplača! Eden se odbije tu, leti tja, deset drugih njemu obratno v pot ali drugam... Eden me je neizogibno udaril na prsi; votlo je zabobnelo, nekaj dni sem nosil podplutbo, hujšega pa ni bilo. Slabo bi se mi pač godilo, če bi se zgoraj kje utrgala razmajana grebenska opast — saj zavzame plaz vso širino grape!

Lahko je napredovati. Više gori se v levo na Goličico odcepi krušljiv žlebič; preko desnih temnih skal z zgornje zasnežene police, ki se malo pod vrhom žleba odloči, se pa usiplje voda in semtertja tudi sneg. Le malo je s police do škrbine, kjer se stena spusti v Skednje; na nasprotni strani pa se dvigajo Zvoniki in Mali Prisojnik, a tam daleč se je bleščal očiak Triglav z ledenikom.

Polica, spočetka ozka lašta, se razširi in pripelje na vrh Hudičevega stolpa in na pot. Po njej sem se spustil navzdol, vesel in zadovoljen.

Temne so te tri grape, s tem prvokrat obiskane; samota in veličastnost je v njih, le včasih se na ozkem pasu modrega neba pojavi droben ptič — plezalček, da te pozdravi tu — samega. Lepo je v taki borbi, ko človek ne čuti, da ga zebe, ko ne ve, da so mu dokolenke strgane od ubodov derez. Čuti, dela in misli samo na uspeh.

Tod so obsežna polja za naše zimske podvige, domača polja, še neobhojena in neobdelana.

Bajale so včasih stare žene, da je tam v belih gorah lepo — da je srečen oni, ki mu je dano, da jih uživa in gleda od blizu. Hotel sem že dolgo to doživeti — bal sem se; preteklo zimo pa mi je gora in narava dovolila to: bajke so mi postale resnica.

Kveder Janez:

S smučmi preko Wallisa in Peninskih Alp na Mt. Blanc

Izredno slabe snežne prilike v pretekli zimi so marsikateremu prekrizale podjetne načrte za smučarske podvige. Tako je n. pr. znana družba, ki ji je nesrečno vreme preprečilo turo na Bernino, poslušala — Verdijeve arije v milanski »Skali«: umetniški užitek — smučarsko godrnjanje! Tudi za naš izlet, ki smo se nanj bili temeljito pripravljali že od jeseni, je navdušenje bolj in bolj mrknilo; kajti pri dosledno slabem vremenu ni bilo misliti na zadosten trening, ki pa je bil zaradi dolgosti nameravane ture predpogoj za uspeh, posebno, ker se je izleta mislil udeležiti tudi damski svet.

Naši načrti so vihrali po Švici; v duhu smo se spuščali po slovitim, nam neznanem gorskem svetu nad Saas Feejem in Zermattom, krožili smo okoli Matterhorna in naposled obstali na belem orjaku nad Chamonijem. Obenem smo si nadeli nalogo, da bomo poizvedovali o gorskih organizacijah pri sosedih Švicarjih in Italijanih.

Sredi maja 1937 se je naša družbica, okrajšana na eno Ančko in dva Janeza, dvignila — težko oprtana s civilno in hribovsko opremo — tja proti Milanu. Po izletu na Comsko jezero in po poizvedbah pri Italijanskem Alpskem Klubu smo jo mahnili čez mejo v Švico. Lepo je bilo vreme, rujnega »chiantija« dovolj, naše razpoloženje odlično. Toda ne hvali dneva pred večerom: v vlaku se nam je ponesrečila dragocena in zajamčena thermos-steklenica; razlita vsebina je opojila ozračje in je okoli kranjskih Janezov vse prav krepko zaudarjalo po vinu.

Kmalu smo bili v Vispu, ki je izhodišče za Walliške Alpe. Tu se združita oba Vispa, Matter Visp iz Zermattske doline in Saaser Visp, ki vede v letoviški kraj Saas Fee in čez prelaz Mt. Moro, znan po lahkem in hvaležnem smučarskem svetu. Te dolini oklepata Mischa-belsko skupino, v ozadju kraljujeta Mte Rosa in Matterhorn.

Prvi dan je bil naš cilj Saas Fee. S Zermattske železnice smo se odpeljali do Staldena, od tam s poštnim avtobusom do Saas Balgen.

Lepa nova cesta se vije ob prepadastih pobočjih, silno izpostavljena plazovom. Bila je res ponekod s snegom zatrpána do 10 m visoko; na našo srečo so bili prejšnji dan te plazove prevrtali, da smo se skozi hladne, mokre predore lahko zapeljali do višine 1300 m; nato smo nadaljevali pot peš mimo Saas Grund 1500 m v Saas Fee 1796 m.

Saas Fee je izrazit letoviščarski kraj ob vznožju ledenika Alpehubel, tik pod veličastnim Domom 4500 m. Od treh strani je obdan po ogromnih ledenih plazovih. Iz hotela stopiš kaj kmalu na večni led, do hotela te pa iz doline prinese potrpežljiva mula, če si seveda dovolj potrpežljiv. In gre glas, da so tako potrpežljive nekatere podjetne smučarke. Vozov skoro ne poznajo.

V Saas Feeju smo poiskali penzion g. Supersaxa, ki je obenem vodnik in zastopnik Švic. Alp. Kluba. Imeli smo zanj priporočilno pismo Ženevske sekcije; rade volje nam je postregel s podatki o upravi Švic. koč, o vodniški organizaciji ter reševalnih odpravah; vse to nas je zelo zanimalo. Preskrbel nam je tudi do »Britannia«-koče 3030 m, nosača. Menda so v Švici vsakdanja stvar dolga in široka pogajanja s temi ljudmi. Naš nosač je dejansko bil vodnik; kot tak dobi na dan 35—40 šv. fr. in prevzame le 8 kg prtljage; pravi nosač pa dobi za prenos teže do 20 kg samo 20 fr. dnevno; seveda gre obema tudi hrana. Spočetka je vodnik trdil, da sta za turo potrebna nosač in vodnik; našteval je nevarnosti razpok, plazov, nenadnega vpada megle i. dr. Ko s tem ni opravil, je predlagal, da mu plačamo vsaj vodniško takso; po dolgem sem in tja smo se prihodnje jutro končno zedinili, da pojde za nami kot »proviantkolona«.

Medtem smo doživeli svojo izkušnjo. Lovili smo po vasi drugega »nosača«, a mladi ljudje so bili vsi zaposleni s prenašanjem gnoja v koših na strme bregove. Prav nasmejali smo se mlademu fantu — vodniškemu aspirantu, ki je našo ponudbo odklonil enostavno iz razloga, češ »gospodje prihajajo od g. Supersaxa; če bi bila zadeva, interesantna« — pri tem je napravil značilno kretnjo štetja s kazalcem in palcem roke — »bi jo gotovo že kdo zagrabil!« In vlekel je dalje svoj težki koš z gnojem. Tudi si nosači ne upajo na daljšo turo z neznanimi »pritepenci« brez odgovornega vodnika; poleg tega neradi odvzamejo tovarišu zaslužek. Tako nam ni ostalo drugega nego pogoditi se.

Po kosilu smo se odpravili na Britansko koč. Pot je varna, brez razpok, strmina je znosna, tako da smo v normalnem času dosegli koč. Švicarske visoke planinske koč imajo po večini samo skupno ležišče, kuhinjo in obednico. Prvenstveno pravico do ležišč imajo člani ter alpinisti, namenjeni na težje ture. Koče so založene le z najnujnejšim proviantom in z drvi. Oskrbnik se pozimi odpravi v koč le ob večjem obisku, dočim je poleti stalno gori. Drva stanejo na tej višini dnevno za osebo 2.50 šv. fr., spanje pa 3 za nečlane, za člane 1 šv. fr. Koče Švic. Alp. Kluba (S. A. C.) so odprte leto in dan, vstop je vsakemu mogoč; ravno tako si lahko postrežeš z drvi in s proviantom. Kar se iz zaloge v koči porabi, se obračuna po ceniku; denar pa vtakneš v za to pripravljeno kuverto, ki nanjo napišeš posamezne stavke: število prenočnin, člansko številko, skupni znesek

Britannia-koča

in svoj naslov. Vse skupaj vržeš v skrinjo, ki je v ta namen pritrjena k steni. Drugje dobiš v koči poštno položnico, s katero odrajaš denar oskrbniku. Redki so primeri, da bi kdo izkoriščal zaupanja. No, pri nas za enkrat tako obračunavanje pač še ni času primerno; saj niti oprema koč ni varna pred dolgimi prsti, kaj šele gotovina!

Ob prihodu v kočo Britannia smo našli mnogo smučarjev, največ Avstrijcev; midva Janeza sva jih kaj kmalu pogodila kot tovariše po poklicu. Kljub precejšnjemu obisku je bila koča v lepem redu; kajti vsak turist dobi prostorno košaro, da v njo spravi svoje stvari in jo obesi na strop. Poleg tega se mora vsakdo preobuti v ogromne cikle; čeprav je glasno štorcljanje vse prej ko prijetno, je pa koča suha in snažna. Mari bi ne bilo dobro, uvesti to tudi pri nas?

Prekrasno vreme nas je drugi dan navdušilo, da smo se odločili za vzpon na Allalinhorn, za nas vse tri prvi štiritisočak, ki je ob ugodnih snežnih prilikah dosegljiv v šestih urah. To je v okolici Britannia-koče eden izmed petih smučarskih vrhov, ki so pozimi prav tako priljubljeni, kakor sta Mt. Rosa ali Matterhorn poleti. Toda zimskih posetnikov je malo, ker so vremenske prilike le v trdi zimi in pozni spomladi ugodne za smučanje in hojo; razen tega so pogosto nenadni vremenski preobrati z meglo in viharjem.

Zaradi velikih višinskih razlik je tudi oddaljenost primerno večja, časi so napovedani za ugodne snežne razmere, ki pa nanje ni vedno računati. Treba se je temu primerno opremiti. V že itak težak oprtnik moraš brezpogojno spraviti dereze, vrv in cepin; kaj kmalu se nabere 20 kg teže. Nekako v višini 3800 m se pričinja pojavljati z dihanjem neugodje, ki se zaradi teže in silnega potenja stopnjuje;

napredovanje je naporno in zahteva počitka na male razdalje. Zaradi tega so velike ture s prehodi iz koč v koč večinoma organizirane za večje družbe z vodniki in nosači. Le na ta način je možno izhajati z manjšim bremenom in obenem ni strošek za nosača preobčuten. Ledeniki so v tem času pokriti z debelo plastjo snega in s smučmi najlažje prehodni; toda varnost nudi le smučanje na vrvi, a ta pripravi smučarja ob užitek lahkotnega smuka. Razpoke so zahrbtna nevarnost; nam so glede njih izvrstno služili podatki iz vodnika za Wallis in Penine, s priloženo smučarsko karto. Tu so zaznamovana vsa pobočja, nevarna za plazove ali vsled razpok.

Vzpon na Allalinhorn 4034 m ni ne težak, ne nevaren. Vrh leži prav v sredi med Mischabelsko skupino in Monte Roso ter nudi prekrasen razgled na Matterhorn; daleč na obzorju se belijo Ortler, Mont Blanc, Jungfrau. Dolgo se nismo mogli nagledati te krasote.

Smuk izpod Allalinhorna je en sam nepretrgan polet z višinsko razliko 1200 m. Noge klecajo od prevelike brzine. Sneg je bil zrnat, zelo drsen in nič odporen. Pri povratku ni bilo treba paziti na razpoke, ker smo svet sondirali pri vzponu. Lepo vreme nam je omogočalo jasen pogled do cilja. Srečno smo izbrali trenutek vrnitve; kajti komaj smo bili dobro v dolini, nas je zajela tako gosta megla s hudim vetrom, da bi o kakem smuku ne bilo več govora. Še tako smo bili zadovoljni, ko smo, sledeč starim smučinam, dospeli varno pod krov. Vihar je postajal vse hujši, kakor ga še nismo doživeli. S strahovito silo se je zaganjal v masivno zidovje, trgal cele ploskve ledu in snega in jih nosil po zraku, metal na streho, v vrata in temnice, da je trdno zgrajena koč ječala pod nepričakovanim nasiljem.

Oblečeni smo v posteljah čakali in poslušali to razdejanje. Drugo jutro ni bilo misliti na to, da bi kdo zapustil koč, niti da bi se pokazal nezavarovan pred vrati. Šele po 10. uri se je vihar toliko umiril, da je bilo mogoče v jopiču za veter in s čepico za mraz tvegati onih najnujnih deset metrov v samotno, slabo zavarovano hišico, odkoder se je vsakdo vrnil nasmejan in zgovoren v koč.

Osem in trideset ur je neprenehoma trajal vihar z enako silo. Oskrbnik nas je naganjal v dolino. Res bi jo bili klavrno pobrisali nazaj, pa se je k sreči tretji dan zjutraj megla toliko razpršila, da smo zagledali Adlerpaß 3796 m, naš toliko zaželeni prehod v Zermatt. Z nepopisnim navdušenjem smo po dveh zamujenih dnevih v zaspani megli pozdravljali možnost nadaljevanja poti ter odrinili v krasnem pršiču malo gor, malo dol, malo levo, malo desno; previdno, kajti novi sneg je skrival razpoke. Za nami se je počasi vila dolga kača Avstrijcev. Po triurni hoji smo se ločili na Adlerpassu, oni na Strahlhorn, mi po Findelen-ledeniku v Zermatt; saj smo še isti dan morali po načrtu na Schönbühl-kočo. Smučiči so drsele po divnem snegu v dolino, da smo komaj našli časa za pogled okoli sebe, na lesketajočo novo zimo po silnih vrhovih nad nami. Naša Ančka se je sicer našobila, da ima noge mehke in sklepane, a nelzprosno smo jo gnali naprej. No, s pravo žensko trmoglavostjo je sem in tja z velikim poudarkom posedala ter v snegu zapuščala očitne dokaze svojega smučarskega prizadevanja. Mudilo se je v Zermatt, a vendar je Zer-

mattske lev na nasprotni strani pritegnil nase naše zavzete poglede. Ves bel je bil nad temnim smrečevjem in se je tembolj odražal od temnomodrega neba. Našega Ivota je ta pogled tako prevzel, da ga je hitel slikati z različnih »poz« — kar na eno ploščo.

Postanek v Zermattu je bil kratek. Obisk na pokopališču, kosilo v prijazni gostilni, in že smo zopet vzeli pot pod noge proti Schönbühlhütte 2720 m. Vajeni smo bili požirati višino. Krasna, že kopna pot nas je vedla ob levem bregu Zmutskega potoka izpod Matterhorna, mimo nešteti staj, z obsežnimi pogledi nazaj na Mte Rosso in Findelengletscher, kjer smo skušali izslediti jutranje smučine. Pred nami v neposredni bližini je bilo ostenje Matterhorna; kajti pot vodi stalno v njegovem vznožju vsenaokrog orjaka mimo Stafelalpe. Zimska smer je na desnem, letna pa na levem bregu potoka, ki zbira vodo iz njegovih ledenikov. Prekrasno je bilo! A vendar smo si že iskreno želeli konca vseh krasot, tople postelje in miru; saj smo nosili v nogah jutranji vzpon na Adlerpaß in nič manj naporni smuk v Zermatt. Spodnji del groblje pod Stockjem je silno razoran in plazovit; grušč, ki ga odlagajo ledeniki in njihovi potoki, tvori na ogromni ploskvi pravcat relief gorate pokrajine. Pot se mu izogne ter krene ob malem slapu strmo na zgornjo grobljo in po njenem robu po kopnem do pod Schönbühlhütte.

Še zadnja, a prav huda strmina! Sneg je postajal skorjast, kože za vzpon so popuščale, mrak se je delal, noge so bile že kar mahadrave, kakor da bi hodile prazne nogavice. Mehanično smo jih prestavljali, zdaj peš, zdaj s smučmi; težko je šlo. Iz te dremavice nas je zbudil silen grom in trušč, ki ga je povzročil ogromen plaz izpod Dent d'Hérens. Veličasten, res mogočen prizor! Majčkeni, prav majčkeni smo postali... Živela bajtica gostoljubna, čeprav smo si morali trudni gostje sami postreči! Pa se je spravila Ančka na kuho, Janeza na pripravljanje postelj, čeprav ne na »ivico«, kakor pri vojaki. Kmalu je bilo vse nared. Pogledali smo za vremenom. Bila je prekrasna, od polne lune ožarjena noč, Matterhorn in Dent d'Hérens visoko nad nami; njune pošastne, temne sence so segale prav do nas. Ko smaragdi so se bleščale ledene plošče na Stockje-ledeniku. Poiskali smo smer za prihodnji dan; lepo prehodno je bilo videti. Navzlic utrujenosti se nam ni hotelo nazaj v koč, oči so nenasitno begale po lesketajoči se pokrajini, koder se je kakor dnevna svetloba menjavala z neprodinimi sencami. Bila je to ena onih čudovitih, redkih svežih, zimskih noči, ko vihar očisti ozračje. In seveda, zavedali smo se: sedaj in nikoli več...?

Po prekratnem počitku smo se zjutraj odpravili naprej na Col in Tête de Valpelline 3813 m in naprej na Col Brulé 3621 m. Oh, kako je bilo to še visoko in daleč! Od koč 2715 m vodi na karti zarisana zimska smer navzdol na dno doline, odtod okoli Stockja na ledenik istega imena in po zmerno strmem, a neskončno dolgem ledeniku na Col Valpelline. Solnce je žgalo, odsev in bleščanje nam je jemalo vid, bali smo se, da nam čeprav že počrnela koža ne bo zdržala. A čarodejec »Tschamba Fii« se je izkazal in je obvaroval naše nosove najhujšega.

Mont Blanc s Col de Brevent

Še zadnjikrat smo se ozrli na Matterhorn, svet se je prekobalil v sosednjo dolino. V gorenjem delu tik pod sedlom preprezajo ledenik ogromne razpoke v celi širini tako, da je bil prehod malce neroden. Neprijetno je na ledenikih posebno še to, da se vidijo razdalje silno kratke; že si na prste računaš minute hoje, pa kar neopazena se ti raztegnejo v ure. No, s sedla se nam je odprl lep pogled proti jugu na Monte Viso in Penine, ki so v primeri z Walliškimi bolj pohlevne in za smučarje manj hvaležne.

In zopet so zaropotale dilce, topot po zmrzlem snegu na zahodni strani strmo navzdol na Tzanov ledenik. Silna vročina — bližale so se opoldanske ure — vzponi in spusti ter menjajoči se sneg so nas zdelali, še posebno našo deklico, ki je spontano obečala, da si v prihodnji koči z dilcami zakuri ogenj. Po kratkem oddihu — tam je naš Ivo pozabil na ves svet in na lepem zakinkal — smo polagoma lezli po južnem pobočju na Col Brulé. Pod nogami nam je prični sneg izpodnašal male poplaze, oprtniki so pritiskali in ko smo morali na severni strani zaradi strmine in zmrzlega snega peš navzdol, smo se v soglasnem vzkliku navdušeno odločili, da skrajšamo načrtano smer. Visoko gori nad nami je bil Col d'Evêque in še dalje en tak »Col«; preko njih bi dospeli na kočo Chanrion komaj do noči. A kje je bil še tam daleč Grand Combin 4317 m! Vse to smo morali opustiti zaradi dveh viharnih dni, ko smo čakali na vreme v koči Britannia.

Odločitev ni bila težka. Po položnem ledeniku so drsele smuči v dolgih zavojih brez počitka in pik do doline. Smuk je bil edinstven, svet nalahko naklonjen, prav nalašč za trudne noge. Ob zavetni skalci smo razložili svojo robo za kratek oddih, veseleč se na čaj. Naša pridna kuharica si je vneto prizadevala, da postavi kuharčka

na ravno skalco, poišče meto, sladkor in čaj; obljubila je zgovorno najboljšo pijačo za izsušena grla — toda gorje, žveplenk ni imel nihče! Zaman smo si skušali priklicati v spomin, kako je Robinzon prišel do ognja. Tragedije je bilo konec; postavili smo piskre v kot: tolikrat psovani kadilci, srečni lastniki vžigalic, so bili maščevani. Mi reveži smo pa grizli mrzli sneg.

Še nekaj časa smo se zibali v nalahnih vijugah ob vznožju košatih Mt. Colona 3644 m in Pigne d'Arolla 3801 m. Le prekmalu smo smučke naložili na rame in krenili proti gorskemu letovišču Arolla 1962 m, z velikimi, a zdaj zapuščenimi modernimi hoteli. Po večnem snegu in ledu, ves teden nad 3000 m višine, se nam je v višini 2500 m, kjer se izmota hudournik iz snega in oko odpočije na zelenem ruševju, zdelo, da smo že kar v dolini. A pot je bila vsa razmehčana od plazov in kopnečega snega ter slabo vzdrževana, prav v nasprotju z dolinami na vzhodu.

Dočim je Nikolaital še popolnoma nemški, govorijo v sosednji Val d'Arolla samo francoski. Dosedanji govornik Marsel je odstopil s pozorišča ter prepustil mesto naši Francozinji. Brezdanje se je vlekla pot in da nismo občudovali prekrasnega ozadja neskončne verige štiritisočakov, bi nam zares postalo dolgčas. Ne vem, ali je vsakemu pot, ki pelje z gora po dolini na postajo, tako grozansko dolga! Po treh urah hoda smo prišli iz Arolle v Haudères 1433 m; ta dan smo torej hodili 13 ur z enim samim počitkom. No, čeprav ne bi pogledali na uro, bi nam noge to število lahko povedale. V Haudères smo se z užitkom zopet najedli kuhinjskih dobrot in se naspali v beli mehki posteljici, obvezali žulje ter si privoščili blagodejnost gorke kopeli.

Drugo jutro nas je poštni avtobus potegnil v 32 km oddaljeni Sion, na železniško postajo. Gorska cesta je izpeljana po soteski, ki je globoko zajedena med strme bregove, polne prečudnih skalnih tvorb, škrb in stolpičev in udolbin. Cesta vodi visoko nad rečico v strmem pobočju z obširnimi razgledom na Breithorn in Jungfrau na severu ter na Dent Blanche. Naše oči pa so uživale tudi bujno zelenje in cvetenje kraj nas; saj smo ves teden videli samo skalo in neskončne ledene planjave. Poslavljali smo se od Švicarskih gora, pa tudi od Ivota, ki je v Sionu zaključil turo ter krenil po opravkih.

Lepo je bilo v Švici in tudi ne predrago. Seveda, gorski hoteli niso pristopni žepom navadnih zemljanov. Po kočah Švic. kluba pa se izhaja z zmernim cvenkom. Na splošno pa moram reči, da ta klub sam svojim članom za visoko članarino (čez 200 din na leto) nudi razmeroma malo ugodnosti. Pota niso nič zavarovana. So pa turistom za orientacijo na razpolago pregledne karte in tiskani vodniki. Količ kaj izkušen turist si s temi kar dobro pomaga; na tej podlagi sva midva z Ančko korajžno nadaljevala pot po načrtih Martigny—Chamonix—Mont Blanc.

Prispela sva v Martigny, ki je izhodna postaja na prelaz Sv. Bernarda 2400 m, kamor vodi široka avtomobilska cesta. Je pa tudi glavni vhod v Peninske Alpe in Argentière. V Martignyju sva presedlala na znano ozkotirno železnico, ki veže Švico po najbližji poti

čez Trientske gore z Argentière in Chamonix. Ko so gradili to progo, so imeli pač v vidiku, da nudijo izletnikom čimveč pogledov na prirodne krasote. Vsak trenutek nas preseneča druga slika, višje in višje se dvigamo nad dolino. Lep je razgled na skupino Jungfraue in na Juro; pozneje se pokažejo Trientske gore z bleščečimi ledeniki, dalje Argentière, Aiguilles du Chamonix, Mont Blanc 4807 m in Dôme du Gouter 4304 m. Najvišjo točko doseže železnica na postaji Le Planet 1385 m, odkoder se polagoma spušča na francosko stran v dolino Arve in Chamonix 1040 m. Silen je pogled na ogromne gomile ledu na ledenikih Argentière, Mer de Glace in Glacier des Bossons, ki se raztezajo skoro do železniške proge. Neizbrisno mi je ostal v spominu ta prvi pogled na mogočne koničaste in nazobčane stolpice in špice, na snežno belino Mont Blanca. Nikjer mi ni orjaška sila prirode zbudila toliko občudovanja. Lahko je razumeti one velike planince, ki so osvajali te orjake; žrtvovali so vse, le da jim je uspelo stopiti na teme najvišjemu, zopet in zopet so se vračali, gnani od neodoljivih sil, nestrpni in vztrajni.

Večino teh vrhov so, kakor povsod, osvojili Angleži; vendar je najvišji Mt. Blanc ostal Francozom. Jacques Balmat, vodnik iz Chamonixa, je bil tisti, ki je prvi stopil na najvišji vrh Evrope. Kakor strela je šel glas o tem po svetu; kajti Mt. Blanc je bil na glasu, da ga stražijo podzemni duhovi, čarovnice in vile. Dne 8. avgusta 1786 je popeljal Jacques Balmat dr. Michela Paccarda, zdravnika iz Chamonixa, na vrh. Prihodnje leto, 7. julija, se je povzpел nanj Jacques Balmat s pomočjo treh vodnikov. Tri tedne pozneje, 3. avgusta 1787, je obiskal vrh Horace B. de Saussures kot znanstvenik. Zmagali so hrib z 20 vodniki in nosači s skrajnim naporom. Lep spomenik v Chamoniju spominja na ta čin.

Danes Mt. Blanc ni več uganka, kot smučarska tura je ena najlepših sploh; moraš pa biti zadosti treniran. A uspeh je odvisen največ od vremena. Chamonix je Francozom najbolj znano letno in zimsko gorsko letovišče. V planinskih, smučarskih in sportnih revijah je znan po mednarodnih zimsko-sportnih prireditvah. Za razvajeno publiko skrbijo tri vzpenjače in ena zobna železnica. Za 30 fr. fr. se potegneš na višino 2500 m. Žal, midva se nisva; kajti vzpenjača, ki vozi v prvem delu pota na Mt. Blanc, obratuje v zimski sezoni le ob sobotah, nedeljah in ponedeljkih.

Prispela sva v Chamonix v ponedeljek zvečer. Vreme je bilo kakor naročeno. Škoda bi bilo opustiti turo. Pogodila sva se z nekim nosačem, da nama prenese opremo in hrano do kočé Vallot 4362 m; kajti težki oprtniki so nama bili ostali v nemilem spominu še iz Švice. Celotnega pota je računati kakih 18 ur. Tako mimogrede sem le vprašal nosača, mlajšega dečka, če misli kaj pešati; pa me je samo pomilovalno pogledal, češ, pazi raje ti, da prideš gor...

Odrinili smo ob treh zjutraj. Po zelo slabi poti, mestoma kopni, mestoma zadelani z mehkim snegom, smo se prerinili v petih urah ob vzpenjači do Station des glaciers 2400 m. Odtod dalje smo prečili plaz pod Aiguille du Midi, na katerem je bil sneg zelo strm in zledenel. Kmalu smo bili na Jonction in se srečno izmotali iz nešteti razpok.

Sicer je to mesto nevarno, a za časa našega pohoda so bili mostovi še jaki in dobro zamrznjeni; brez skrbi smo jo mahali preko. Bil je izredno vroč, vever in brezvetrni dan. Sneg odličen in naše razpoloženje temu primerno. Šele pod hotelom Grands Mulets 3051 m se nam je zdelo, da se pot vleče. Naš nosač je pešal, si popravljal kože na smučeh, ogledoval razgled in lovil sapo. Nosil je komaj 10 kg. Bil je letos prvikrat na turi, a nama je zalegel švicarski trening.

Ob 1. uri smo dospeli do hotela Grands Mulets, ki seveda ni bil oskrbovan. Radovedno smo ogledovali to umazano podrtijo, ki nosi ponosno ime Grand Hotel. Tudi naša Velika Planina je tak — hotel, samo ne tako umazan, vegast in smrdljiv. Čepi na vrhu ene izmed treh znanih pečin, dohod je vklesan v skalo, prostora je kaj malo in še tam se moraš previdno ozreti, kam stopiš; kajti okoli bajte sumljivo smrdi. Zato so pa cene gori prav po grandhotelsko zaokrožene.

Pospali smo na umazanih rjuhah. Spočetka silna vročina v podstrešnih sobah se je zvečer unesla. Ponoči je začelo snežiti. Težke megle so zastirale vsak razgled in mesto ob dveh smo odrinili ob petih. In morda sploh ne bi šli, če bi ne vabil prav Mt. Blanc, kajti vreme je bilo južno, da sneg ponoči sploh ni zmrznil. Anka je nestrpno priganjala. Tvegati je bilo poizkus; če bi ne uspeli, bi tudi nič ne izgubili. Na naše veselo presenečenje, a na kruto razočaranje nosača, se je kmalu potem, ko smo zapustili kočo, popolnoma zvedrilo. Preko razpok pri prelomu pod Dôme du Gouter 4304 m smo prešli v zelo komplicirane ovinke; kajti gosto posejane, temne usedline opozarjajo na skrajno previdnost. In dalje vodi smer po strmi vzpetini iz Petit Plateau na Grand Plateau 3926 m, kjer se odcepi pot na Col de Brenva. Naš nosač je bil med potom zaradi izčrpanosti odvrget iz oprtnika dereze, svitre in drugo. Brez vetra je bilo, vroče ko v peklu in je bilo videti, da teh stvari ne bomo rabili. Tako je vendar pridrsal do koče.

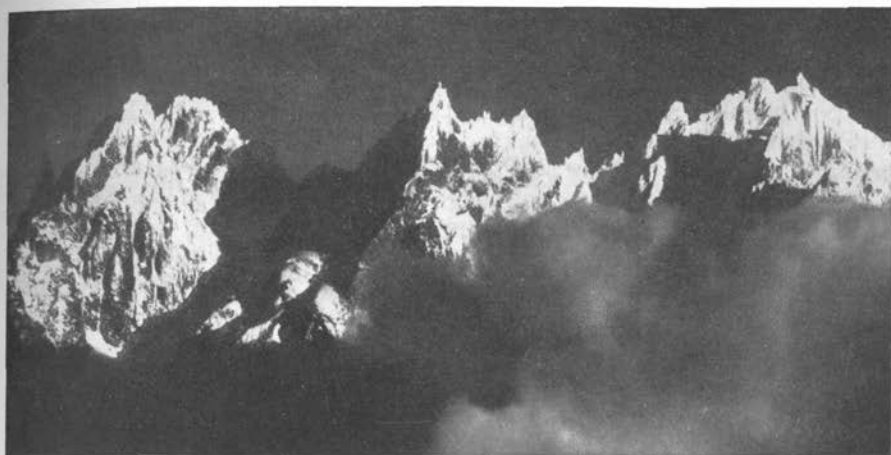
Midva pa sva uživala prekrasne poglede. Aiguille du Midi, ki nam je še pred kratkim grozila s plazovi, je bila pohlevno pod nami. Ugibala sva, kam neki bodo speljali vzpenjačo, za katero že delajo reklamo, da te potegne na 3800 m višine. A o tej vzpenjači ni ne vida ne duha. Če pa bo enkrat res stala, postane Mt. Blanc enodnevna tura. Dôme de Gouter se oblastno in široko razprostira pod nami; še malo, in že smo na opazovalnici ter kakih 50 m višje pri koči Vallot. Po kratkem počitku sva se sama odpravila na vrh. Nosač je bil komaj živ. Dihanje je šlo sunkovito in hitro, počasi sva napredovala. Sicer je pot kaj enostavna ter bi se ob ugodnem snegu lahko celo prismučalo. A tisti dan je bil sneg za smuči pretrd, za hojo premehak; zato sva premagala strmino le s hudim naporom.

Po treh napornih urah sva dosegla 26. maja ob 14. uri vrh. Prostrano se raztira oko na vse strani; toda še tako lepe gore iz okolice, kakor Mt. Maudit 4465 m, Grandes Jorasses 4208 m, Aiguille du Midi 3800 m, Dent du Géant 4013 m in Greben de Peuterey izgubijo na svojih lepih oblikah, ker se vsenaokrog zlivajo v eno samo morje manj določenih oblik. Le v daljavi štrlijo v nebo mogočni vrhovi: Matter-

Foto Kornič Ante

Rjavina

Aiguilles du Chamonix

horn, Mt. Rosa, Monte Viso, Gran Paradiso in dr. Dolina je bila zagrnjena v meglo, ki je nepremično ležala na dnu. Ves čas našega vzpona na vrh je vladalo najlepše vreme brez vetra, silno vroče, za oči in kožo neprijetno. V Cabane Vallot sva pridržala v dobri pol ure. Običajnega mrazu, ki ga turisti okusijo v koči Vallot, nismo občutili; pred bajtico smo sedeli v samih rokavih na solncu. Ta koča, ki je komaj vredna tega imena, je druga najvišja planinska postojanka v Alpah. Majhna, lesena, s pločevino obita koča je jako zanemarjena in zamazana, pa tako slabo pritrjena, da sem se čudil, kako da je vihar še ni pomedel raz greben.

Na spanje v tej koči ni misliti; tudi ni prilike, da bi se zakurilo. Vendar služi namenu zasilnega zavetišča; tusem se zatečeš pred silnimi vremenskimi neprilikami, v mrazu in vetru. Kočo upravljajo vodniki, pospravijo jo enkrat v letu; zato ni čuda, da je vaškemu hlevu podobna.

Pozno popoldne smo podričali navzdol, po isti poti. Sneg je bil početkoma suh, pozneje idealen zrnovec, nižje doli skorjast in razmočen, skratka: preizkusili smo vse njegove vrste, dobre in slabe. Sicer pa na tako dolgi turi ne iščem na samem smuku užitka, ker zaradi ekonomije sil delo do skrajnosti poenostavim. Naš nosač, ki je tudi avtoriziran smuški učitelj, je pod Cabane Vallot zajahal palice ter po treh varno jahal brez ovinkov. Izgleda, da na francoski strani niso tako natančni zaradi jahanja, kakor pri nas.

Sneg se je na žgočem solncu toliko razmehčal, da smo morali pod Petit Plateau in na Jonction zelo paziti; mestoma so se mostovi pod pritiskom smučarske palice vdali, nekaj razpok se je bilo že udrlo in, akoravno navezani, smo se s skrbjo spogledovali na takih mestih. No, Bogec Kranjca ne zapusti; vse je šlo po sreči.

Na Grands Mulets smo mimogrede pobrali ostalo prtljago ter podričali še ostalih 2000 m do doline. Na severni strani je snež ležal globoko v dolino, dočim je bila nasprotna prisojna stran Col de Bre-

venta kopna do 2700 m. Edino prehod pod Aiguille du Midi od ledenika Bossons do Station des Glaciers je nevaren zaradi plazov. Tam, kjer sem zjutraj sekal stopinje v led, sem pri povratku moral smukniti čez nevarna mesta. Zadnji del pota pod Station des Glaciers je nudil izreden užitek v smuku. Pojenjala je vročina in v hladu poznega popoldneva smo podričali do zadnje krpe snega.

Solnce je že tonilo za belimi gorami in je metalo dolge pramene skozi škrbine in sedla. In nad nami, visoko na obzorju, so se dvigale vse one gore, ki so pred nekaj urami bile globoko pod nami. Žar zahajajočega solnca se je škrlatnordeče blešal na profilih Aiguille du Dru in Aiguille du Midi, ki sta kot stražarja molela neskončno visoko v temno modrino neba. In daleč tam izza njih nas je pozdravljaj bel vrh Mt. Blanca, nadnaravno bel na temnem ozadju, pa zopet ves rdeč in vijoličast v zadnjem siju solnca; obseval nas je še, ko smo vstopili v razsvetljene ulice Chamonija.

Obzor in društvene vesti

Dr. Jos. Ciril Oblak, šestdesetletnik — planinski lepo- in krasnoslovec.

Rojen 10. dec. 1877 v Ljubljani, je tam 1896 maturiral, 1902 je postal doctor iuris, bil je v sodni službi do 1906, odlej do 1910 odvetniški pripravnik v Celovcu, nato do danes odvetnik v Ljubljani. — V krog sotrudnikov »Plan. Vestnika« je vstopil že s prvim letnikom (1895) in mu je ostal zvest do zadnjega, s peresom, z besedo in z dejanjem.

Ob 60. letnici se je o njem toliko pisalo in je Vestnikovem bralcem njegova pisateljska individualnost tako znana, da ob zahvali za njegovo sotrudništvo ni treba ponavljati, kar se je povedalo o njem že prej (sestavno v Biografskem leksikonu — Jos. Wester, v Pl. Vestniku isti in dr. Jos. Tominšek) in dopolnilno zdaj (posebno P. Karlin, »Jutro« 10. dec. 1937). Saj se je dr. Oblak po svojem svojskem estetskem in filozofskem gledanju na planinsko naravo v okviru vsega božjega stvarstva uveljavil kot standartnik tovrstnih pisateljev. Daleč, daleč od običajnih potopisov, je s svojimi pokrajinskimi esejji, obpotnimi razglabljanji (mislite na vzorno »Etno«!) in ideološkimi razmotrivanji postal, kar so rekli o njem tudi izven našega kroga stoječi poročevalci: resničen literatleposlovec, umetnik in filozof. Zato je značilno in v stvari dosledno, da pri naša najnovejša Kugyjeva knjiga (»Fünf Jahrhunderte Triglav«) v poglavju »Die Sagenwelt des Triglav« (po Jos. Abramcu) ves uvodni odstavek iz dr. Oblakovega, v Plan. Vestniku (1926) objavljenega članka »Dr. J. Kugy, Kralj Julijskih Alp«, ki je del njegovega v »Slovanu« (1904) obelodanjenega eseja »Zlatorog«.*

Ako je nadalje »Slovenec« ob dr. Oblakovem slavu ponatisnil (8. 12. 1937) iz »Plan. Vestnika« celo poglavje o Sotelskih goricah (Kranjec dr. Oblak je šel odkrivat lepote »neznane Štajerja«!), je gotovo hotel prinesiti nekaj za pisatelja posebno značilnega. Zdi se nam pa, da ni nikdo Oblaka kot pisatelja in popotnika označil bolje, kakor se je označil on sam v svojih »Skicah s pota« (Plan. Vestnik 1927). Zato naj nam govori sam:

»Rad bi vam povedal, kako potujem, kako se sploh odpravim na pot. Nekega dne šine v mene nekaj kakor v ptico selivko — postanem nekam ne-

* Ta objektivna študija o naši najlepši planinski pravljici, primerjanje pesniške obdelave motiva po Baumbachu in Aškercu, je dr. Oblaku nakopala očitek površnosti, germanofilstva in hudo zamero pri občutljivem slovenskem pesniku, ki ji je dal zamerljivi Aškere duška v svoji polemiki z dr. Jos. Tominškom (»Ali je Primož Trubar...?«, ponatis 1905, str. 77). Prinesla pa je ta študija dr. Oblaku prvo priznanje v izvenplaninskih krogih.

miren, nervozen, tesen se mi dozdeva moj dom, tesno in skoro zoprno to vsakdanje življenje. Hrepenenje popotnega človeka. Rad bi vam povedal, kako je prav za prav edina težka in zoprna le pot od doma na kolodvor... Ko pa sedim v železniškem vozu, sem že na potu in — uživam. Tedaj že ne vem skoro več, kak mi je stan; tedaj sem že samo — človek-popotnik! Z Bogom, ljuba bela Ljubljana! Kakor te imam rad, tako te z veseljem zapuščam, kakor se potem čez tedne s toliko ljubeznijo v srcu zopet rad vračam v tvoje filistrsko okrilje! 'Z Bogom in na svidenje — ali pa morda nikoli več!' mi zadrhti še v srcu, in že se zibljem kakor v sanjah.«

S. J. C. Čučelj

»Potuj sam! Koliko dragocenega časa izgubiš z družbo! Sam samcat — to je najlepše pa tudi najkoristnejše na potu. To ti krepi samozavest, ustvarja lastno sodbo, ki te redko vara, in zapušča trajen vtis. Kdor hoče kaj vrednega napisati, mora hoditi in pisati sam. Kdor hodi le v družbi in piše pod vtisom družbe, sploh ni pravi pisatelj; da ne govorim o gotovih 'potopiscih', ki prepisujejo iz tujih knjig, razgrnejo pred strmečo publiko vse plačane in neplačane gostilniške račune, vse čase, letnice in številke. Potovanje ni samo uživanje in veseljačenje; pravega popotnika pot je — delo, resno delo, toda delo iz veselja. Tako potujem in nikdar mi ni dolgčas. Moj Bädeker je odprta knjiga prirode med potjo ter moje oči in moje srce, predvsem pa moja domovina, ki je moj tertium comparationis in me spremlja vsepovsod. Z njo merim in gledam, in z njo mnogo izmerim in mnogo vidim. Kdor potuje le z Bädekerjem, se mi zdi kakor kmet, ki orje polje in kosi in suši travo s knjigo v roki, v klobuku pa nosi gnoj na njivo in misli, da jo bo pognojil... Mnogo gleda tak Bädekerijanec, ne vidi pa — nič; njegova popotna torba je res samo — torba...«

Tak se nam kaže dr. Oblak v slehernem svojem spisu. Kakor rdeča nit pa je vpletena skozi njegova dela visoka pesem rodni zemlji, ki jo gleda skozi svoja posebna očala in za katero je našel malokdo tako toplih besed kakor on. Zato ne moremo lepše končati te obsipenice, kakor da priobčimo še nekaj

stavkov iz njegovega epiloga k »Skicam s poti«; v njem je apoteoza rodne zemlje in domovinske ljubezni:

»Brat popotnik, čim dalje si od domovine, tem bližji si ji s svojim srcem. Zato se ne boj, domovina, da se ti izneveri nemirni sin-popotnik, ki te vsak čas zapušča! V največjem sijaju tujih mest, ko misli siromašna mati, da se ji izneverja njen otrok, mu stopaš tako živo pred njegove oči, vsa ljuba, mila in vsa veličastna! Posebej še ti, skromna slovenska domovina, po svojih prirodnih lepota tako edina in brezprimerna!...

... Tako velik je svet in vendar si navezan na tisti mali, posvečeni košček zemlje za vse svoje življenje. Domovina je mati — domovina je dar božji. Vse te zapusti, izgubiš vero, pozabiš ljubezen in vse — domovine ne izgubiš in ne pozabiš nikdar! Ona te spremlja vsepovsod. Mati je sveta, zato je tudi domovina sveta. Kadar govoriš o njej, bi moral potegniti pokrivalo z glave... Misli bi, da se bo z modernimi vozili, ki skoro ne poznajo razdalj, zabrisal pojem domovine iz duše človeške — pa je ni sile, ki bi jo zamorila! Na široki ocean spremlja mornarja tiho hrepenenje, ki ga žene zopet nazaj na oni posvečeni kraj, kjer mu je rodni krov... Blagoslovljena vsaka ptica, ki poje v domačem logu, blagoslovljena vsaka cvetica, ki cvete na domači trati! Očaruje te v tujini južno solnce, strmiš ob veličastnih velegorah; toda v srcu se ti sama zapoje domača pesem:

„A naše solnce bolj blišči
in hrib naš lepše zeleni!“

V teh preprostih verzih je več resničnega čustva, kakor v rožljajočih verzih umetno v potu obraza skvanih kitic novopoevov!«

Tak je bil, tak je in bo — vemo, da bo — naš šestdesetletnik, v prid in napredek domovine, planinstva in — dosledno — »Planinskega Vestnika«! J.

Planinska koračnica Antona Foersterja. (Spominski listič k njegovi stoletnici rojstva). — »Planinski Vestnik« je leta 1898 v avgustovi številki skromno zabeležil tole vest:

»Anton Foerster je posvetil svoj najnovejši zbor 'Planinska' (besede I. Resmana) Slovenskemu Planinskemu društvu, mi ga pa podarjamo z današnjo številko svojim društvenikom. Zbor je pisan v pravem živahnem načinu koračniškem in odlikuje ga vsa svojstva, da se priljubi in postane popularen. Kreпки ritem koračnice, lahko umljiva, razposajena melodika in dražestni, smelo zabarvani končni refren: 'la, la, la' vabijo kar k petju in k radostnemu, čvrstemu stopanju. In ker je pisan zbor v prav lahkem slogu, smo prepričani, da bo našim pevcem prav pogodil.« Od 1898. leta je letos preteklo 40 let, Foersterjeva »V hribih se dela dan« je skoro ponarodela; poleg Jenkovega »Napreja« jo smatramo za našo najudarnejšo koračnico. V stran potisnjen skozi leta, je Foerster ob 100-letnici rojstva, ki se je slavila v decembru 1937, mahoma oživel. Predvsem mu je bil postavljen zasluženi spomenik pred Glasbeno Matico v Ljubljani. Naša dolžnost je, da se ob tej njegovi stoletnici mi planinci posebno spomnimo štiridesetletnice njegove — naše koračnice! J. C. O.

Dr. Julius Kugy. Iz mojega življenja v gorah: Julijske Alpe. Prevedla M. M. Debelakova. Ljubljana, Planinska Matica, 1937. — Očka Kugy pa ženski skratelj Debelakova — dobro gresta skupaj: motivček k planinski simfoniji! Saj ga je ona celo slikala, ko v Ovčji vasi sedi na klopci, z zvesto pipico. (Uveljavlja se tudi kot planinska fotografka). Rekel sem: »planinska« simfonija; po besedah Debelakove bi moral reči: »hribovska« simfonija. Pa ne bomo tako rekli, ker nikakor ne moremo odobravati, da je »Bergsteiger« prevedla s »hribovec« in da zato tudi govori o »hribovstvu«. Hribovec je stalni prebivalec v hribih, kakor gorjanec; mi pa, ki zahajamo zaradi planin v planine, smo »planinci«; to ime je zdaj povsod prodrlo, kakor se razvija »planinstvo« (pa ne »hribovstvo« in ne »gorstvo«, ne »gorohodstvo« — doslovno iz Bergsteigen). Pozabljen je naš nekdanji »turist« v tem pomenu; prav tako »turistika«, a delamo še »ture«. Planinci smo, alpinisti so med nami posebna vrsta, pred vsem plezalci.

Debelakova je iz Kugyjeve prve knjige »Aus dem Leben eines Bergsteigers« (naslova nikjer ne navaja, poslovenila ga je po svoje: »Iz mojega življenja v gorah«!) prevedla vsa poglavja, ki se tičejo Julijskih Alp; slike izvirnika so

nadomeščene z nekaterimi novimi. Pri prevedenih poglavjih pogrešam navedbo strani izvirnika.

O vrednosti in pomenu Kugyjeve knjige smo obširno pisali, ko je (1925) izšla. Na tem mestu nam je govoriti le o sedanjem prevodu. Debelakova je bila zanj prav poklicana kot pisateljica, planinka-alpinistka in osebna znanka dr. Kugyjeva. Kugyja prevajati ni ravno lahko; on ne piše strokovno planinsko, ampak vedno čustveno, to pa enkrat z razkošjem izvrstnega stilista, drugikat odsekano le z naznačenjem misli in čustva, z vsemi finesami nemščine. Tej razlikovitosti skuša Debelakova ustreči s samostojnim prevodom, iščoč odgovarjajočega slovenskega izrazoslovja. Dosegla je, da se prevod gladko bere; seveda, marsikateri fini odenki izvirnika so zabrisani — to velja za vsak prevod osebno močnih spisov. Kar neprevedljiv je tisti posebni ténor Kugyjevega sloga, da v nekako očetovskem tonu prikriva in poočituje tu ironijo, zdaj vedro resignacijo, pa zopet buršikoznost. Ko bi bili posebno strogi, bi zahtevali, da izražaj prevod vsako reklo in vsako namigavanje izvirnika; kot taki bi našli v samem predgovoru k prvi izdaji ducat netočnosti. A kaj bi? Kdor hoče do dna izčrpati vsebino, ta bo itak vzel izvirnik v roke.

Res zaslužno pa je stvarno izpopolnilo dr. Kugyjevih spisov. Debelakova je pred vsem uredila in na naša domača tla postavila vse krajevno imenoslovje, glede katerega je bil Kugy sicer objektivni, a konservativen; opravila je s tem važno in ne lahko delo. Po svojih izkušnjah pa je tudi izpopolnila in popravila podatke o vzponih samih. — O načelih, ki so jo vodili pri prevajanju in pri dopolnitvah, razpravlja v samostojnem uvodu, ki mu v vsem pritrujem. — Kak prispevek za »Antibarbarus« pa se najde tu in tam.

Knjigo je lepo opremil Edo Deržaj.

Dr. Jos. Tominšek.

Dr. Julius Kugy, Fünf Jahrhunderte Triglav. Graz, 1938. Leykam-Verlag. — Ob prehodu v leto 1938 je izšla ogromna knjiga, foliant, posvečen našemu kraljevskemu Triglavu, delo nekronanega »Kralja Julijskih Alp«, dr. Kugyja. — O znamenitem, odlično opremljenem delu bo naš »Vestnik« v eni prihodnjih številk poročal, kakor taka knjiga zasluži.

ANTIBARBARUS

Piše dr. Jos. Tominšek.

»Grde« napake.

Pravopisne napake se navadno ne štejejo med grde, dasi pravopisno znanje pričakujemo od šolanega človeka. Pravopisna pravila nastajajo zgodovinsko, razvojno in konvencionalno, pa tudi samovoljno; zato se morejo večkrat izpreminjati, ako ni avtoritete, ki bi to zabranila, ali pa, ako kdo nastopa, ki si prisvoja pravico do izpreminjanja. Pravopis zadeva bolj zunanosti, črke in pisavo, manj oblike; jezik pa ostane pravilen, celo vzoren, čeprav se morda ne ravna sproti po vsakem pravopisnem pravilu, ki se izvije poklicnemu pravopisarju iz slučajnega jezikoslovnega razpoloženja. Po prvem Breznikovem Pravopisu (1920) smo s Pleteršnikom pisali svetiljka; novi Pravopis (1935—1937) pa predpisuje svetilka, čez nekaj let se bo — najnovejši vrnil k svetiljki ali pa našel še drugo obliko (n. pr. »svetivka«). Razpravljali smo že o solncu in soncu; prvi Pravopis zahteva solnce, solnčece, novi pa sonce; kako bo ta beseda zapisana v prihodnjem Pravopisu, ne vemo (sounce? sunce? ali zopet solnce?). Za pravilnost jezika so take zunanje — časovne — konvencionalnosti brezpomembne; Župančičev jezik je bil pravilen, dokler je v njegovih pesmih pisano »solnce«, in je prav tako in nič bolj pravilen odtlej, ko je v novi izdaji dal natisniti »sounce«.

»Grde« pa so vse napake, ki grešijo proti oblikoslovju, tako zvane slovniške napake v ožjem pomenu. Na prav take pa naletimo, žal, prav pogosto v novejših časih, ko je vendar slovenščina učni jezik na vseh šolah. Nemarna ohlapnost se glede na slovniško pravilnost prijemlje našega razumnštva, ki se pač zazre v kak pravopisni drobci in gleda v njem moderni napredek v pisavi; a ravnodušno — da ne rečem: nevedno — greši proti enostavni pravilnosti v sklanji, spregi, skladnji. Odkod ta ohlapnost, se vsaj z ene strani razlaga iz temeljev, ki so omogočili sledeči primer: V juliju leta 1933 se je

starejši, izkušen profesor trpko izrazil: »Pri sprejemnem izpitu učencev za prvi razred gimnazije je iz slovenščine danes — padel suplent izpraševalec, diplomiran slovenist; to je tisti gospod, ki sicer nekaj pisateljuje, a v šoli mirno pravi: »pri našem mestu« (doslovno »pr našmu mestu«).« Da: razumnik govori in izgovarja v resnem govoru izključno književni jezik!

1. Res, tu je vir, vzrok, krivda napák: kdor druge uči, bodi sam poučen in se sam ravnaj neizogibno vselej po nauku. Če pa v spisih profesorjev beremo: »pri koroškem zgodovinpiscu Jakobu Unrestu, umrlemu leta 1500« (in to v »Časopisu za slovenski jezik, književnost« itd., IV. 1924, 31), ali: »pri Ivanu Svetokriškemu« (Sodobnost, 1936, 480), potem ne zamerimo toliko dnevnikom, ki jim vpričo neučakanega stroja uide kak »pri dobremu dedku« (»Jutro«, 8. X. 1933), »samo pri njemu« (»Slovenski Dom«, 10. XI. 1937). Že prvošolca-gimnazijca moraš navaditi in izkušnja uči, da ga lahko navadiš — ako si sam tega navajen — da se predlog pri veže z mestnikom (pri njem, pri umrlem...) in ne z dajalnikom. Sploh: Vsakega učenca lahko naučiš, s katerimi skloni se vežejo predlogi; že ljudska šola opravi ta posel, ako hoče in zna.

Napačni skloni se stavijo posebno še n. pr. k sledečim predlogom »lojne po druge mu« (namesto: drugem) človeku (»Slov. Dom«, 10. VIII. 1937); »proti Zidanem Mostu« (»Pohod«, 10. IV. 1937; namesto Zidanemu, dajalnik); »proti Bizeljskem« (»Slov.«, 8. VIII. 1937; nam. Bizeljskemu); »gozdna pot proti Golem« (»Mentor«, 1933/34, 112; nam. Golemu); »frak je na njemu kakor zlit« (»Večern.«, 5. X. 1937; nam. na njem; z ničemer »Slov. Dom«, 27. XI. 1937; nam z ničimer, orodnik).

2. Množina samostalnikov srednjega spola na -a dela neizvežbanim preglatvice; zaidejo v žensko -a sklanjo. Drastičen primer je »živa meja z lepimi vratami« (»Večern.«, 31. X. 1936; nam. z vrati). Tudi imenovalniki okna, leta, drva gredo v navadnem govoru nerada iz ust; pravilni orodniki so seveda: z okni, z leti, z drvi; Breznik uči v slovnici in v Pravopisu, da je orodnik »z drvmi«, kar pa je le sooblika pravilnega »z drvi«; ravno tako je običajno »na drvih« (ne pa izključno »drveh«, kakor določa Breznik).

3. Posebno nerodni so naši pisci zlasti za srednji spol pri sklanji dvojine, te značilne posebnosti slovenščine. Kar ne verjeli bi, da je ostal v spisu strokovnjaka takle stavek: »Obem osrednjim, izredno važnim poglavjem je posvetil kritik le nekaj besed« (»Lj. Zvon«, 1934, 60), množina namesto dvojine (obema osrednjima, važnima poglavjema)!! Ali: »Oba narodna plemena spadata skupaj« (»Jutro«, 24. XII. 1933) in isto »Dva plemena sta rimsko-katoliške vere« (»Jutro«, 26. VII. 1937) ter prav tako »oba zgodovinska dejstva sta spremenila oblije Evrope« (»Slovenec«, 20. X. 1937), namesto pravilnega: »obe plemeni sta, spadata, obe zgodovinski dejstvi sta spremenili«, t. j. dvojina srednjega spola; na navedenih mestih pa je napačno oblika moškega spola. — Nenavajenemu se upira reči pravilno: dve okni, dve leti, dve seli, dve jezери, dve polji. — Primerila pa se je tudi čudna zveza pravilne dvojine samostalnika z glagolom v množini: »Prednji kolesi sta neodvisni in kažejo (pravilno: kažeta!) nov napredek; nadalje v odvisnih sklonih: »Med dvemi smermi mora katolik voliti« (»Slov.« 7. X. 1933, 28. VIII. 1937; namesto »med dvema smeréma«); isto: »Kip očeta z njegovimi dvemi ženami« (»Slov.«, 29. V. 1925; namesto »z njegovima dvema ženama«), ko se vrh tega dvojinski »oba« abnormarno sklanja množinsko. Največkrat slišimo in beremo (»Lj. Zvon«, 1937, 378) »pred dvemi leti«, namesto pravilnega »pred dvema letoma«. V »Slovincu« 7. VI. 1935 je članek z naslovom »Posojilo pred dvemi leti«, v članku samem pa stoji prav: »pred dvema letoma! Čudno dvoživko je napisal priznan pisatelj v rokopisu, ki mi ga je izročil: »pred dvema leti«, torej števnik s pravo dvojnisko, samostalnik pa z množinsko končnico!

Take napake so »grde«. Zbirko bomo o priliki nadaljevali...

Ponovimo pravilne oblike: pri dobrem pastirju, pri njem, po drugem, na njem (mestnik), proti Bizeljskemu (dajalnik); z ničimer (orodnik); dve okni, z vrati, z drvi; med dvema oknom, pred dvema letoma.

Koča na Veliki Planini

1558 m

*Prostrana smučišča za začetnike in
izvežbane smučarje
Zimski vzpon iz Črne preko Male Planine*

JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA BANKA

SLAVIJA

POSLUJE V VSEH STROKAH
ELEMENTARNEGA IN ŽIV-
LJENJSKEGA ZAVAROVANJA

Tel. 21-76, 22-76

GLAVNO RAVNATELJSTVO V LJUBLJANI

Planinski dom

na Planini na Kraju pod Begatinom

*Pozimi oskrbovana postojanka
Na razpolago kurljive sobe, 60 postelj
Smučarski tečaj*

Smučarske novosti!

Cene švicarskih maž:

Skigliss Din 25'—

Skimont „ 14'—

Grafipa 6'—
vosek za smuk in skok

Fortus A Din 20'—
odstranjuje vosek in smolo
od smuč in obleke

Fortus B Din 20'—
odstranjuje lak in temeljne
maže

Juchtenmark Din 14'—

Juchtenmark-
Glanzfelt „ 8'—

Dobite v vseh sportnih trgovinah. Izključno zastopstvo in prodaja na veliko za Jugoslavijo

CHEMOCOLOR - DRAGAN SAVIČ

ZAGREB, Mesnička ul. 19
Poštni predal 296, - Tel. 40-06

ŽITNIK RUDOLF

splošno kleparstvo in specialna napeljava strelovodov

LJUBLJANA, Ambrožev trg 9

II. album planinskih slik

»Iz naših gora«

dobite v pisarni SPD, Ljubljana, Aleksandrova 4/I
in v knjigarnah

Cena Din 60'—, za člane SPD Din 55'—

*Planinci! V torek dne
1. februarja 1938 vsi na*

~~~~~  
ob 20. uri v Sokolskem domu na Taboru v Ljubljani

## PLANINSKI PLES

OSREDNJEGA DRUŠTVA SPD

~~~~~  
ob 20. uri v Sokolskem domu na Taboru v Ljubljani